Poštnina plačana v gotovini

UREDNIŠTVO IN UPRAVA
Videm - via San Daniele, 88
Tel. 41820 - Poštni predal 231
Glavni in odgovorni urednik
VOJMIR TEDOLDI
Tiskarna T. Marioni - Videm

MATAJUR

GLASILO SLOVENCEV V VIDEMSKI POKRAJINI

971
ZALOŽNIŠTVO TRŽAŠKEGA TISK
Via San Francesco,20
TRIESTE

Sped. in abb. postale II. gruppo - I.P.I. 70%

NAROČNINA:
Za Italijo: polletna 700 lir - letna 1200 lir - Za inozemstvo: polletna 1200 lir - letna 2000 lir
Oglasi po dogovoru.
Posamezna številka 100 lir

Leto XX - N. 15 (440) | Udine, 15. septembra 1970 | Izhaja vsakih 15 dn

NOVA VLADA

Italija je spet dobila novo vlado, ki je nova samo v tem smislu, da je stopil na njeno čelo novi premier Emilio Colombo.

Colombo, znani politik in dolgoletni minister v številnih vladah, je znan kot gospodarski izvedenec in morda je v tem trenutku za Italijo res najbolje, če stoji na čelu izvršne oblasti ekonomist in človek, ki se zaveda tudi vseh ostalih, predvsem socialno političnih posledic sedanjega stanja v naši državi. Razne govorice o devalvaciji lire, velikanski primanjkljaji v državni blagajni, predvsem za socialne in druge namene, zahteve sindikatov po zvišanju mezd in plač - vse to opozarja, da delo nove vlade ne bo niti lahko, niti preprosto.

Nova vlada je v tem smislu že storila prve, precej nepopularne ukrepe z najrazličnejšimi podražitvami, od bencina do različnih taks. Samo vprašanje je, če bo s temi ukrepi tudi rešila kompleksnejšo gospodarsko in socialno problematiko, ki to jesen spet krepko trka na vrata in terja globalne, odločnejše rešitve. Brez kategoričnih, širših in odločnejših posegov na področju ekonomike bo nova vlada zagotovo s težavo krmarila razburkanih vodah našega sedanjega trenutka. Ali preprosteje povedano, od besed, ki jih poslušamo že vrsto let, bo končno morala preiti k dejanjem.

Upamo lahko torej, da se bo nova vlada le lotila že zdavnaj deklariranih načel in jih končno začela tudi uresničevati. Ko ji pri vsem tem želimo čim več uspeha in odločnosti, pa si hkrati želimo, da bi nova vlada pokazala tudi večji realizem, odločnost in tudi razumevanje za probleme etničnih nacionalnih manjšin, ki žive na ozemlju Italije. Tu imamo seveda v prvi vrsti v mislih Slovence v videmski pokrajini, ki še do danes ne uživajo svojih etničnih pravic, kljub nekaterim pozitivnim prizadevajem naše dežele. Novi vladi v Rimu mora končno postati jasno, da tudi v videmski pokrajini prebivamo Slovenci kot lojalni in pošteni državljani in da si ne želimo nič drugega, kot to, da nas tudi uradno priznajo za to, kar smo.

MEDOBČINSKI KONZORCIJ ZA INDUSTRIJSKI RAZVOJ NADIŠKE DOLINE

PRVI KORAKI ZA ZAJEZITEV EMIGRACIJE

V Fojdi tovarna tekstilnih strojev - Samo z industrializacijo ne bo mogoče v celoti rešiti ekonomskega problema našega področja - Nujno potrebno je zboljšati tudi kmetijstvo, živinorejo, pašnike in pogozdovanje golicav

Pisali smo in pisali, pa tudi verjetno še bomo pisali o ekonomskih problemih naših ljudi in vasi, ki morajo zaradi zaostalosti in nerazvitosti našega področja na delo v tujino. Pisali smo že o številnih, upravičenih in neupravičenih vzrokih, zakaj umirajo in gospodarsko propadajo naši kraji, pisali pa smo tudi o ukrepih, ki naj bi zajezili emigracijo in končno pripeljali do tega, da bi si naši ljudje lahko našli pošteno in dobro delo doma, ali pa vsaj v bližini svojega doma.

V tem smislu moramo zdaj pozdraviti ukrep deželne uprave, ki je dala dovoljenje Čedadu, da njegova občinska uprava uredi na svojem področju industrijsko cono, kar naj bi bila že enajsta industrijska cona v naši deželi. Seveda bo pot do uresničitve tega še dolga, saj se ne bo moč izogniti dolgi in nujni birokratski poti. Vendar pa vse kaže tako, da bo zadeva s cono v Čedadu stekla in pripravljalni odbor je tudi že dobil prve prošnje za dodelitev zemljišča v novi industrijski coni za nova gospodarska podjetja, ki bi nudila zaposlitev delovni sili doma, ali vsaj v bližini domov. V tem smislu so tudi že ustanovili poseben medobčinski konzorcij in izmed 20 občin tega področja jih je že 16 dalo svoj pristanek za vstop v konzorcij. In če pri tem pomislimo, da so med temi občinami številne občine iz Beneške Slovenije, potem lahko samo upamo, da bodo v bodoči industrijski coni v Čedadu našli zaposlitev lahko tudu številni naši ljudje.

Sicer pa nam že dosedanje skušnje z industrijskimi conami v Furlaniji kažejo, da so rodile zadovoljive sadove, saj so v njih zaposlili domačine in tako začeli vsaj skromno reševati probleme emigracije in zaposlitve. Tako so, na primer, prav te dni začeli v Fojdi z gradnjo manjše tovarne za izdelavo tekstilnih strojev. Tovarno gradi neko podjetje iz Bielle in v njej bodo že v začetku zaposlili kakih 30 delavcev. S tem so tudi v tej občini, v kateri je več slovenskih vasi, storili prvi korak za zajezitev emigracije in zaposlitev domačinov v neposredni bližini njihovega doma.

Vendar pa s samo industrializacijo, oziroma industrijsko cono, ne bo mogoče v celoti rešiti ekonomskega problema in težav našega področja. V mislih imamo tudi nujno potrebne ukrepe za izboljšanje kmetijstva in gozdarstva na našem področju, kamor sodi vsekakor pogozditev goličav, izboljšanje pašnikov s postopnim dvigom staleža goveje živine in podobno. In če bi še to primerno uskladili z ustreznimi podjetji za predelavo kmetijskih pridelkov, bi to ne pomenilo samo koraka naprej, temveč tudi logično dopolnitev bodoči industrijski coni. Tu moramo vsekakor omeniti enega takšnih poskusov na pobudo ERSE za ureditev centralne mlekarne in sirarne v Ažli pri Špetru, ki je nadomestila številne nerentabilne majhne mlekarne in bo nedvomno lahko z dobro organizacijo in modernimi prijemi postala pomemben činitelj za razvoj živinoreje na našem področju.

OB NOVEM DEŽELNEM ZAKONU O IZSELJENCIH

Nepravična razdelitev mest v deželni konzulti

Pal Friul, Alef, Friuli nel Mondo in Društvo izseljencev iz Beneške Slovenije v Švici imajo v konzulti samo po enega svojega zastopnika - Niso zastopani beneški Slovenci, ki delajo v drugih državah

Že pred nekaj meseci je rimska vlada odobrila deželni zakon o izseljencih. Zakon vsebuje celo vrsto določil, ki so za naše izseljence izredno važna, pa naj gre za finančno podporo emigrantom, ki se bodo vrnili v domovino ali pa za oskrbo, oziroma plačevanje stroškov za šolanje otrok izseljencev in podobno.

Poleg vsega ostalega predvideva zakon tudi ustanovitev posebne deželne konzulte, ki bo koordinirala delo in odločala o posameznih potrebnih ukrepih ali pa vsaj le-te predlagala deželnemu vodstvu. Konzulto sestavljajo deželni odbornik za delo in socialno skrbstvo (ki je tudi predsednik konzulte), predstavniki posameznih uprav, razni predstavniki patronatov in sindikalnih organizacij, predstavnik trgovinske zbornice, nekaj izvedencev, in, kar je najvažnejše, 15 predstavnikov izseljencev, katerih imena predložijo posamezna izseljenska društva ali organizacije.

Več kot jasno je, da bi moralo biti večje stevilo predstavnikov emigrantskih organizacij v sorazmerju z delovanjem, obsegom in članstvom posameznih društev. Dežela je res sporočila društvom in jih prosila, naj jim društva sporoče imena predstavnikov, ki naj bi sestavljali deželno konzulto. Toda res pa je tudi to, da so bila mesta v konzulti razdeljena na neprimeren in neobjektiven način. Društva ALEF, Pal Friul in Društvo slovenskih izseljencev iz Beneške Slovenije imajo na razpolago vsako samo po eno mesto. Društva seveda s to razdelitvijo mest niso zadovoljna, predsvem zato, ker dežela ni pri številu njihovih predstavnikov v konzulti upoštevala dokazane dejavnosti društev in števila njihovih sekcij.

Zato je razumljivo, da se bodo omenjena društva v skupni akciji pritožila na tak nedemokratični način razdelitve mest v deželni konzulti, ki v nekem smislu samo demagoško zadoščajo črki zakona, ne pa njegovemu duhu. Če bi bilo vse po pravici, bi omenjena društva morala imeti v deželni konzulti vsaj vsako po tri svoje predstavnike. Zato bodo društva še enkrat predložila deželi dokumente o svojem obsežnem delu in številnih njihovih sekcijah, ki delujejo v tujini. Naj zato za konec navedemo posamezna društva in njihove sekcije. Pal Friul (združenje furlanskih izseljencev), katerega sedež, je v Vidmu, ima svoje sekcije v Lausanni, Yverdonu. ALEF (združenje izseljenskih delavcev in njih družinskih članov), katerega sedež je tudi v Vidmu, pa ima razne sekcije v Ženevi, Yverdonu, Zurichu, Wintherthurju, Aiglu in St. Gallu. Nekaj sekčij pa ima tudi Društvo slovenskih izseljencev iz Beneške Slovenije.

PRVIČ V ZGODOVINI NAŠIH LJUDI

Beneški Slovenec član pokrajinske uprave

Novi pokrajinski odbor je bil izvoljen s podporo krščanske demokracije, socialistov, socialdemokratov in republikancev - Trajati bi moral 6 mesecev

Na levi odv. Vinicio Turello in na desni zgoraj odborniki Claudio Beorchia, Diego Carpenedo, Emanuele Chiavola, Giuseppe Cudini, spodaj pa Romano Specogna, Antonio Stella, Ermanno Toffoletti in Giorgio Zardi.

Prvič se je zgodilo, da je beneški Slovenec postal član videmskega pokrajinskega odbora (Giunta Provinciale). To je Romano Specogna, rojen 19. oktobra 1928. v Podbonescu v Nadiški dolini, kjer tudi živi s svojo družino v vasi Tarčet pri Lazah. Po poklicu je uradnik in je zaposlen v podboneški občini. Izvoljen je bil na listi krščanske demokracije v volilnem okrožju Sv. Peter ob Nadiži. V to stranko je vpisan od leta 1953 in je sedaj sekretar podboneške občinske organizacije in član pokrajinskega vodstva te stranke. Je tudi sekretar vzajemne blagajne direktnih obdelovalcev zemlje v Podbonescu in sekretar čedadskega področja za FIDEL, ki je vključena v sindikate CISL.

V novi pokrajinski upravi so še naslednji člani: Vinicio Turello, ki je bil ponovno izvoljen tudi za predsednika, Claudio Beorchia, Diego Carpenedo, Emanuele Chiavola, Giuseppe Cudini, Antonio Stella, Ermanno Toffoletti in Gorgio Zardi.

Novi pokrajinski odbor je sestavljen izključno s pripadniki krščanske demokracije, ker se niso sporazumeli s socialisti, da bi sestavili levi center. Od zunaj podpirajo novi odbor socialisti, socialdemokrati in republikanci in bi moral odstopiti čim bodo našli pot za kompromis s socialistično stranko, ki je bila do sedaj skupno s socialdemokrati v odboru. Furlanski socialisti vztrajajo na tem, da bi sestavili skupni odbor s krščansko demokracijo brez socialdemokratov, kar demokristijanska desnica verjetno ne bo dopustila.

Ob 80-letnici Franceta Bevka

V počastitev visokega življenjskega jubileja slovenskega pisatelja Franceta Bevka, so 3. septembra odprli v prostorih Študijske knjižnice v Kopru razstavo njegovih del. Razstavo, posvečeno pisateljevemu jubileju je pripravila tudi Študijska knjižnica v Novi Gorici.

Razen tega pripravlja založba Lipa poseben večer v počastitev pisateljevega jubileja, izdala pa bo tudi ponatis njegove knjige Vihar.

ZA ZAŠČITO POKRAJINSKIH LEPOT

Važen sestanek urbanistov v Špetru

Nadiško dolino je treba turistično valorizirati in za to so potrebni dobri načrti - Podpora dežele pri programiranju

Pred nedavnim se je vršil na špeterskem komunskem sedežu zelo važen sestanek, na katerem so proučevali urbanistična vprašanja področja Nadiške doline. Sestanka so se udeležili poleg župana Jussa tudi deželni odbornik za urbanistiko De Carli in pa župani iz komunov Podbonesec, Sv. Lenart, Dreka, Srednje, Prapotno, Sovodnje, Tavorjana in Grmek, predsednik turističnega združenja «Za Nadiške doline» Corredig, deželni svetovalec Del Gobbo, provincialni svetovalec Specogna, funkcionarji deželnega prisedništva za urbanistiko, strokovnjaka deželnega urbanističnega odbora prof. Semerani in arhitekt Simonetti ter načrtovalec gradbenih programov inž. Mulič.

Ko so si ogledali nekatere vasi v Nadiški dolini, so se udeleženci poglobili v razpravo o gradbenih načrtih in programih, ki jih bo v kratkem določil deželni urbanistični odbor s posebnim poudarkom na zaščiti pokrajinskih lepot in urbanističnih vrednot.

Na tem sestanku so tudi načeli razna vprašanja v zvezi s turističnim ovrednotenjem področja Nadiške doline ter s pripravo medkomunskega regulacijskega načrta.

Cecilija Birtič iz Gorenjega Brnasa stara 90 let

Pretekli mesec je praznovala svoj 90. rojstni dan Cecilija Birtič vdova Cernoja iz Gorenjega Brnasa. Kdor jo pozna, ji prav gotovo ne prisodi toliko let, saj opravlja še vsa hišna dela. Tudi zdravniške pomoči ni še nikdar potrebovala in zato jo res lahko prištevamo med najbolj trdne korenine naših gora. Svoj visoki življenjski jubilej je veselo praznovala v krogu svojih sinov, snah, vnukov in pravnukov. Tudi mi ji želimo še dosti veselih in zdravih let.

Deželni prispevek za ceste v špeterskem komunu

Z veseljem smo sprejeli novico, da je deželno prisedništvo za kmetijstvo dodelilo našemu komunu 7 milijonov 885 tisoč lir za gradnjo poljske ceste, ki vodi iz Ažle v kraj Oslica. Na tem področju so letos napravili tudi rečne nasipe ob hudournikih Kosca in Aborna, da ne bo voda več napravljala škode okoliškim travnikom in njivam. Ob nalivih ali dolgotrajnem dežju sta nemreč hudournika narasla in prestopila bregove in odnašala plodno zemljo. Sedaj pa, ko so ob vodi napravili nasipe, se tega ne bi smelo več dogajati.

Umrl je Mihael Jussa

Globoko je vse prizadela smrt Mihaela Jusse, očeta špeterskega župana, ki je umrl dne 26. avgusta v čedadski bolnici v starosti 73 let. Vse svoje življenje je posvetil le družini in delu in zato je bil povsod priljubljen in spoštovan. Pogreba se je udeležila velikanska množica ljudi, ki je zasula njegov grob s številnimi venci in cvetjem. Družini dragega rajnkega izrekamo naše globoko sožalje.

SV. LENART

Za cesto Črnica - Prekot

Deželno prisedništvo za kmetijstvo je dalo 5 milijonov in 850 tisoč lir prispevka za gradnjo poljske poti, ki bo povezovala vas Črnico s Prekotom. V kratkem bo furlanska ustanova za hribovsko gospodarstvo dala delo v apalt in tako se bo uresničil dolgoletni sen mnogih kmetov tega okoliša, ker jim bo nova cesta prihranila mnogo truda in časa.

Vandali zastrupili ribe

Ne vemo, kako naj si razlagamo, zakaj so nekateri ljudje tako hudobni. Pretekli teden je namreč nekdo zastrupil Kosco in tako so poginile vse male ribe. S tem je bila napravljena velikanska škoda, saj ni dolgo od tega, ko so jih zasejali, da bi se pri nas razmnožile in obogatile vode. Za zlikovci ni sledu, vendar upajo, da jih bo roka pravice prej ali slej dosegla.

Poroke

Pred kratkim sta se poročili dve naši vaščanki in sicerAdriana Dugaro, ki je poročila podoficirja Vittoria Antonbenedetta in Ana Marija Dugaro, ki je tudi vzela oficirja. Mnogo srečnih dni v zakonu želijo obema paroma vaščani.

SREDNJE

Iz komunskega konsilja

Komunski konsil je na svojem zadnjem zasedanju odobril tudi komunski obračun za leto 1969 ter imenoval svoje zastopnike v konzorcij za turistični razvoj Nadiške doline in področje Matajurja. Imenoval je tudi člane volilne komisije. Ob zaključku seje pa so še sklenili, da bodo takoj dali delat načrt za gradnjo ceste, ki bo povezovala Ravne z Gorenjim Trbiljem, za stroške, ki bodo znašali okoli 20 milijonov lir, pa bodo vzeli posojilo.

Nesreča ne počiva

V bolnico so morali peljati 43 letnega Žvana Duriaviča iz Dolenjega Trbilja ker je padel po kameniti cesti in se močno udaril v glavo in razbil komolec desne roke. Ozdravil bo v treh tednih.

IZ KRNAHTSKE DOLINE

Amalia Noacco najstarejša žena tipanskega komuna

Letošnje poletije, ko je bilo pri hiši več ljudi kot po navadi, ker so se vrnili iz inozemstva naši, ki delajo po svetu, so bile gostilne dostikrat natrpane in pogovori so se vrtili o najrazličnejših problemih in tako so nekega večera pričeli ugotavljati, kateri je najstarejši človek tipanskega komuna. Dolgo so hodili z mislimi od vasi do vasi in nazadnje dognali, in to so potrdili tudi na komunskem anagrafskem uradu, da je najstarejša žena Amalija Noacco iz Viskorše, ki je prav tiste dni praznovala svoj 94. rojstni dan. Ženica, ki še vedno opravlja vsa hišna dela, ima izredno dober spomin in vedno pripravljena pomagati, komur je pomoči potreben.

Ob tem visokem življenjskem jubileju ji vaščani in vsi, ki jo poznajo, želijo, da bi dočakala čila in vesela še mnogo srečnih in veselih rojstnih dni.

Amalia Noacco

FOJDA

Vesele obletnice

Prejšnji mesec so se zbrali vsi petdesetletniki našega komuna, da so skupaj v praznicnem in veselem razpoloženju praznovali pol stoletja svojega življenja. Organizirali so za ta dan tudi prijeten izlet v Jugoslavijo in zaključili dan z dobro večerjo v nekem domačem lokalu. Ob slovesu so si obljubili, da se bodo zopet sešli, če bodo zdravi in živi, čez deset let, ko bodo stari šestdeset let.

Tudi zakonca Jožef Juri in Marija Piccini sta praznovala visok jubilej: 50 let skupnega življenja. Praznovala sta ga v krogu svojih domačih in prijateljev.

Poročila se je Onida Celledoni z oficirjem Benignom Casu. Prijatelji in znanci jima želijo dosti sreče v skupnem življenju.

Več kot 700 milijonov lir za javna dela

Največ denarja bodo vložili v turistični sektor - Pričetek del prihodnje leto

Te dni je dežela sporočila, da je dodelila 720 milijonov lir za izvedbo javnih del v trbiški občini. Največ bodo potrošili za okrepitev turizma v Kanalski dolini in sicer 525 milijonov. Zgradili bodo namreč kopališki bazen in «Kursaal», kar bo stalo 700 milijonov lir (175 milijonov bo vzela v breme občinska administracija). Nadalje bodo zgradili novo pokrito tržnico (50 milijonov) in napeljali novo električno razsvetljavo v Beli peči, Kokovem in na Višarjih (26 milijonov lir). Trideset milijonov lir bodo potrošili za ureditev cest pri Sv. Antonu, v Rovtah in v Beli peči. Za dokončno izgradnjo športnega igrišča bo potrebno zapraviti še nadaljnih 24 milijonov, za gradnjo naprav, ki bodo uničevale smeti pa 30 milijonov. V Rajbelnu bodo zgradili tudi igrišče, ki bo stalo 30 milijonov lir.

Občinska administracija je že dala nalogo odgovornim, da bodo poskrbeli za izvedbo gradbenih načrtov. Predvidevajo, da bodo vsa zgoraj našteta dela pričeli prihodnjo pomlad.

Michele Stoffie novi trbiški župan

Končno so tudi v Trbižu po dolgih notranjih bitkah in oklevanjih izvolili novega župana in občinski odbor. Novi župan je g. Michele Stoffie, star je 58 let in je v službi pri deželni šumski upravi; izvoljen je bil na listi krščanske demokracije. Novi odborniki pa so: Erbert Rosenwirth (tudi namestnik župana, izvoljen na listi PSU), Pietro Luigi Piovesana (DC), Faleschini (DC) in Alfred Svetina (PSU); za namestnika pa sta bila izvoljena Klavdij Klavora (DC) in Kravina (PSU).

30 milijonov lir za park-igrišče v Rajblju

Trbiška občina je pred dnevi prejela sporočilo, da bo dežela dala en milijon in pol lir letno za dobo 20 let za gradnjo parka-igrišča v Rajblju. Igrišče bo zelo moderno urejeno z vsemi potrebnimi igrami in napravami za številne predšolske in šolske otroke. Rajbelj šteje danes nič manj kot 300 otrok željnih iger in razvedrila zato je bil ta delovski center zares potreben takšnega parka-igrišča. Delo bo končano že prihodnje leto.

Smrtna nesreča pri nabiranju gob

Vso našo okolico je zelo pretresla žalostna vest, da se je smrtno ponesrečil 55-letni rudar v pokoju Ermenegildo Turin, ko je šel nabirat gobe. Turin, ki stanuje s svojo družino v kraju Mrzla voda, je šel z nekim otrokom po gobe na Višarje in ko sta se že vračala, je možu spodrsnilo, ker je bilo listje vlažno, in strmoglavil je kakšnih 50 metrov globoko v prepad. Fantiček je takoj stekel v dolino klicat na pomoč in obvestil o nesreči tudi reševalce, ki so odšli takoj na lice mesta, a ponesrečenemu možu niso mogli nič pomagati, ker je bil že mrtev.

Smrt rudarja Turina je globoko presunila vse, ki so ga poznali, saj je bil pošten in delaven mož, oče šestih otrok, ki ga bodo zelo pogrešali.

Nesreče na cesti

Dne 28. avgusta je prišlo v Žabnicah do smrtne nesreče, pri kateri je izgbil življenje 73-letni upokojenec Jakob Kravina. Ko se je zvečer peljal proti domu s svojim biciklom, ga je do smrti povozil nek trbiški avtomobilist.

Tudi v vasi Mrzla voda je prišlo do hude nesreče na cesti. Šestnajstletna Silvana Velušček je padla s kolesa, ko se je peljala v Trbiž, in strmoglavila v globok prepad pod cesto. Na srečo je dogodek videl nek avtomobilist, ki je vozil za njo in jo prepeljal najprvo k zdravniku v Rajbelj, nato pa v videmsko bolnico. Zdraviti se bo morala okoli dva meseca, kajti pri padcu si je pretolkla lobanjo, zlomila roko in dobila še več drugih težjih poškodb.

Veselo praznovanje velikega šmarna

Praznovanje velikega šmarna ali ferragosta (15. avgusta) je bilo letos izredno svečano in veselo, saj so za to priliko prišle v Trbiž kar štiri folklorne skupine: iz Jugoslavije (iz Skopja), Poljske, Avstrije in Furlanije. Tudi vreme je bilo izredno naklonjeno in tako se je mogla letošnja turistična sezona zaključiti izredno zadovoljivo.

IZPOD MATAJURJA

Ureditev ceste do Polave

Sovodenjski komun je dal pred nedavnim v apalt dela za ureditev prvega kosa ceste, ki vodi iz Čeplesišč proti Polavi. Za to delo bo potrebno potrošiti 15milijonov lir, ki jih bo dala na razpolago država. Ko bo napravljeno to delo, bodo zgradili še drugi kos ceste in sicer od vasi Polave do obmejnega prehoda. To delo je zelo nujno, ker se skozi ta obmejni prehod vrši maloobmejni promet, ki je dovoljen tudi za avtomobile.

Priprave za zimo na Matajurju

Na Matajurju so se že začeli pripravljati za zimsko turistično sezono. Pokrajinska administracija je dala sedaj še enkrat dobro asfaltirati cesto, ki vodi iz Sovodenj v Jeronišče in popraviti ono, ki pelje v vas Matajur. Sedaj pripravljajo tudi vse potrebno pri obeh ski liftih, da bo vožnja s smučmi bolj udobna in varna. Za popravilo ceste bodo odprli delovni center, ki bo zaposli 15 delavcev za dva meseca. Za to delo je država dodelila komunu 2 milijona in 100 tisoč lir.

IZPOD KOLOVRATA

Novi administratorji komunske podporne ustanove v Dreki in v Grmeku

Na zadnjem zasedanju komunskega konsilja v Dreki so izvolili nove administratorje komunske podporne ustanove (ECA), ki so sledeči: Rodolfo Cicigoj, Giovanni Namor, Giovanni Bordon, Giovanni Floreancig in Vittorio Bergnach.

V grmeškem komunu pa so bili izvoljeni: Attilio Vogrig, Ermenegildo Canalaz, Francesco Feletig, Giovanni Jurman in Marcello Primosig.

Predsednika te ustanove še niso izvolili ne v Dreki in niti v Grmeku.

Ureditev cest in kanalizacije

Končno so prišle na vrsto tudi naše ceste. Dežela je dala poseben prispevek, s katerim bodo asfaltirali cesto, ki vodi skozi vasi Obenije, Pačuh in Klabučarje. Dela bodo stala okoli 30 milijonov lir.

Komun je dela dal že na dražbo, a jih ni hotel nihče prevzeti, ker je bila cena prenizka. Treba bo zato dobiti še kakšen prispevek, kajti cene naraščajo iz dneva v dan in zato se bo moralo napraviti tudi nov proračun.

Komunski svet je na svojem zadnjem zasedanju tudi sklenil, da bodo vzeli 6 milijonov lir posojila za gradnjo kanalizacije. To delo je silno potrebno in se mudi, da bi ga čimprej izvedli.

TAVORJANA

Ojačenje vodovada

Komunski svet je sklenil na svoji zadnji seji, da se mora čimprej poskrbeti za ojačenje vodovoda v vaseh Prestint, Montina in Tojan. To delo bo stalo 17 milijonov lir in ga bo financiralo deželno odborništvo za kmetijstvo.

Na istem zasedanju so tudi sklenili, da bodo odkupili hišo, ki je last Alberina Sabbadinija, da jo bodo porušili in tako razširili trg pred komunskim sedežem.

Ob 80-letnici najplodovitejšega slovenskega pisatelja in vidnega kulturnega ter političnega delavca

Franceta Bevka

Pisatelj, pesnik, dramatik, mladinski pripovednik, novinar in urednik, borec, prosvetni in politični delavec, človek, ki že več desetletij polni slovenske domove in knjižne police in knjigami, revijami in časopise s prispevki, z literarnimi nastopi, nosi lepo besedo po vaseh in šolah - to je France Bevk.

Te dni poteka osemdeset let, odkar so ga v najmanjšo bajto v Zakojci - imenovali so jo Jernejčevo pajštvo « prinesle lisice », kakor sam piše v Začudenih očeh z domačim izrazom o svojem rojstvu. Tisto noč so v rojstno knjigo vpisali za 17. september 1890.

Še preden je končal domačo enorazrednico, je napravil šolo domačega življenja in poslušal babico in deda. To življenje je bilo tako pisano in polno, da mu je nasulo brez števila zametkov, ki jih je pozneje umetniško obdelal.

Otroški idili je sledila prva pot v svet — v Kranj in prvo razočaranje. Tiste «strašne povesti», ki jih je pisal že v osnovni šoli na hrapav papir sladkornih vrečic, mu niso dale miru. Že tedaj si je izbral poklic. Toda na poklic se je treba pripraviti. Najprej je odšel na učiteljsko pripravnico v Podgoro, nato pa na učiteljišče v Kopru in Gorici. Leto dni pred prvo svetovno vojno je nastopil prvo službo in ni čakal dolgo, da je doživel prvo kazensko premestitev — pri preiskavi v uredništvu Doma in sveta so našli tudi njegove rokopise. Ni čakal dolgo na vpoklic v vojsko, ki ga je kot prostaka privedla vse tja do Odese. Razsulo je dočakal na oficirskem tečaju na Madžarskem.

Po vojni ni mislil nič na učiteljevanje. Zaposlil se je pri Večernem listu in Slovencu in pisal poročila, izvirne črtice, prevajal in se zanimal tudi za gledališče, saj se je priključil tudi Ljudskemu odru in nastopil celo kot igralec.

Usoda Primorske je klicala Bevka v domače kraje. V Gorici je sprejel uredništvo Mladike. Za njegov lirerarni razvoj je bilo odločilno, da se je proti koncu leta 1920 vrnil na Primorsko. Urejevanje goriške Mladike je razživilo Bevkovo publicistično delo, znaten pa je tudi njegov delež pri izvirnem slovstvu v tem listu. Hkrati je urejal Goriško stražo in stopil v službo Narodne knjigarne, kjer je ostal ravnatelj do leta 1926. Zaradi domislice o vojaških novincih, ki jo je objavil humoristični «Čuk na pal'ci», ki mu je posodil ime za urednika, je Bevk prvič obsojen in je presedel štiri mesece v zaporu. Vse bolj se je posvetil Goriški Matici, pisal in urejal ter prevajal njene knjige, kasneje je urejal še zbornik Luč in Biblioteko za pouk in zabavo. Leta 1927 se je preselil v Trst, a so ga oblasti izgnale in se je vrnil v Gorico. Kmalu zatem je obsojen na dve leti hišnega zapora, spet zaprt in konfiniran na Ventotene, otok v Neapeljskem zalivu, ki so mu domačini pravili «grobnica živih». Posredovanje slovenskega Penkluba ga je rešilo konfinacije.

Iz fašističnih zaporov v partizane

Med tržaškim procesom so fašisti Bevka internirali, po poldrugem letu izpustili, a čez leto dni spet zaprli. Prebil je v goriških zaporih enajst mesecev, do zloma Italije, ko se je pridružil partizanskemu gibanju. Leta 1945 se je vrnil v osvobojeni Trst kot predsednik Pokrajinskega narodno svobodilnega odpora za slovensko Primorje in Trst. Tu je zastavil vse sile za pravično določitev meja. Ko je bila odločena usoda Trsta, se je vrnil v Ljubljano kot podpredsednik Prezidija Ljudske skupščine.

Težko je pisati in razčlenjevati Bevkov življenjepis, sam ga je napisal do tisočerih podrobnosti s svojim delom, z bojem in vztrajnostjo, pa čeprav ne bi napisal ene same vrstice o sebi. Njegova življenjska pot je podobna poti primorskega ljudstva.

Osemdesetletnica je redek jubilej, posebno je redek takšen, kakršnega praznuje Bevk. Ko izpolnjuje osemdeset let življenja, izpolnjuje le nekaj manj let snovanja in ustvarjanja. Šestnajstletniku je prvo stvar objavil tržaški Družinski prijatelj. Od tod je kot mladinski pesnik prišel še v druge liste in tudi v Dom in svet. V mladem goriškem slovstvenem krogu se je Bevk srečal z Murnovo in Župančičevo pesmijo. V svojih prvih pesmih je zapel pod tem vplivom o svojstveni lepoti goriške pokrajine, dokler ni odkril mrke slike hribovskega siromaštva in nato še vse nečloveške resničnosti vojnih strahot ter hudo obtožil tiste, ki so razkosali domovino.

V prvi Bevkovi prozi je čutiti Cankarjev vpliv. Tega zaznavamo v prvih črticah. Kasneje je te črtice zbral v dve zbirki in s tem obračunal z iskanjem svojega lastnega izraza. Odločilni za njegovo nadaljnje pisanje sta bili skrb in težavna naloga v boju za nacionalne pravice primorskega ljudstva.

«Delati, delati, ustvarjati . . .».

Ko se je pod fašizmom kulturno udejstvovanje in življenje na Primorskem omejilo le na izdajanje in širjenje knjig, so Bevka razmere silile k neprestanemu ustvarjanju. Zategadelj ni bil redek primer, da je v knjižnih zbirkah na Primorskem izšlo hkrati pod različnimi imeni po več Bevkovih knjig - originalnih in prevodov.

Najplodnejše pisateljevo delo

«Delati, ustvarjati...». V slovensko literaturo je prinesel novo pokrajino in nove usode ljudi. V Bevkovih spisih zaživi Baška grapa, Tolminska, Goriška, Kras in Trst, v Bevkovem delu živi kot nikoli Slovenska Benečija; živi svet samote in divjine, zgodovinska usoda ljudi in krajev, narodni motivi, romantična preteklost in življenjska vsakdanjost ter tegobe od vipavskih žena in deklet v Egiptu, kraških kramarjev in devinskih ribičev do tolminskih puntarjev.

Ko ni mogel odkrito spregovoriti — že sama slovenska pisana beseda je pomenila podžiganje k uporu — je Bevk pisal v parabolah. Segel je po Rutarju in slikal življenje naših prednikov, ko jih je podobno kot v časih fašističnega terorja tlačila tuja svetna in cerkvena gosposka. Le enkrat je z mogočno roko zarisal, bolje rečeno izsekal stvarno, kruto življenje, boj za obstanek in za človeške pravice in pri tem ni uporabljal prispodobe. Napisal je Čedermaca.

Bevk je sam priznal, da je v njegovih spisih zaradi naglice marsikaj nedodelanega, ker je pisal takrat, ko je knjiga igrala na Primorskem veliko vlogo za hranitev narodne zavesti in podžiganje upora. Če pa bi Bevk napisal samo tistih pet poglavij trnove poti kaplana Čedermaca, bi bil že s tem pomemben pisatelj in bi ostal v slovenski literarni zgodovini med vidnejšimi predstavniki pisane besede. Bevk pa je napisal toliko, da niti sam ne ve, kje je že vse njegovo izšlo in po katerih časnikih in revijah so raztresene njegove misli in besede.

Bevkova tvorna domišljija snuje predvsem v obliki črtice, novele, povesti in romana, vendar tudi njegova odrska dela pričajo, da zna postaviti na oder izrazite osebe iz sodobnega sveta.

Posebno skrb je Bevk vselej posvečal mladinskemu slovstvu. «K pisanju za najmlajše me žene neki notranji nagib. To delo mi je v užitek, dasi ni lahko, kakor si morda kdo misli. Ne gre le zato, da kdo preprosto, lahko umljivo piše, mora zadeti tudi pravi ton, da gre beseda otroku do srca», pravi Bevk o pisanju za otroke. Hkrati pristavlja, da rad piše za mladino, ker ta s hvaležnostjo sprejme vsako dobro, zanimivo knjigo.

Hvaležnih bralcev pa ni našel Bevk samo med mladino, niti samo med dvema vojnama na Primorskem, ko so ljudje skrivali njegove knjige pred karabinjerji in ko so si iz roke v roko podajali njegovega Čedermaca, takih bralcev ima Bevk tudi danes največ po vseh slovenskih knjižnicah.

Bevkov opus je sam po sebi spomenik. Ne samo njegove ustvarjalnosti, pač pa upora in boja vsega primorskega ljudsva. Iz njegovega deleža v tem boju se mogočno dviga osebnost Čedermaca, ki je delal na tistem kosu slovenske zemlje, kjer so ljudje potrebovali katekizem vere v prihodnost, osebnost Čedermaca — Bevka, ki je, povezan s svojo zemljo in ljudstvom, šel z njim na vstajenje. Njegove besede so bile merjene v srce: «Pravica je. Pride... naš narod je še mlad. Mladi ljudje in mladi narodi imajo vso bodočnost šele pred seboj...».

Sodba o najobsežnejšem literarnem opusu, ki ga je napisal slovenski pisatelj, še ni in še dolgo ne bo izrečena.

«Kadar se zamislim nad seboj», pravi Bevk, «si rahlo očitam, da sem preveč zanemarjal opisovanje življenja, ki nas obkroža. A če bom utegnil uresničiti načrte, ki jih imam, si ne bom imel več časa očitati».

BIVŠI PARTIZANI, AKTIVISTI, VSI DEMOKRATIČNI SLOVENCI IN ITALIJANI!

Prispevajte v sklad za izgradnjo šole-spomenika NOB v Cerknem!

Prispevki se nabirajo v Vidmu:

V uredništvu Matajurja, Via San Daniele 88-1; pri ANPI, Via Del Pozzo 36, in na sedežu Prosvetnega društva «Ivan Trinko» v Čedadu, Via Monastero 20.

V Gorici se nabirajo prispevki na sedežu SPZ, ul. Ascoli 1 in na sedežih vseh prosvetnih društev na Goriškem.

France Bevk

Kaplan Martin Čedermac

9

S kakšno mirno odločnostjo je bil odklonil podpis. Kakor da bi rekel vsiljivemu krošnjarju: «Ne, ne kupim tega sleparskega blaga nečem ga, zbogom!». In se ni kesal, tudi ta trenutek bi ne mogel storiti drugače. «Vi se upirate oblasti?». Orožniški poročnik se ni zavedal, kako dobro je bil merjen ta stavek, sicer bi bil še nadalje brenkal na isto struno. Pa je bilo nekaj drugega, s čimer oblasti ne računajo, močnejše od besede. In vendar, vendar — to si je ta trenutek odkrito in mirno priznal — ga je stalo obilo notranjega boja.

Upornik? Da, prvič v življenju, ako je to mogoče imenovati upor. Bil je mirne nravi, vsaka prevratnost mu je bila tuja, celo zoprna; nikoli, niti v mislih se ni upiral oblasti. V domači hiši je kraljeva podoba visela na častnem mestu; njegova mladost je bila prenasičena junaških zgodb iz bojev za osvobojenje Italije, navduševal se je za Garibaldija. Leta šolske vzgoje in meseci vojaške službe. V poznejših letih je preko tega legla marsikatera senca, a je vendar zmeraj dajal cesarju, kar je cesarjevega. Čemu tedaj cesar zahteva, kar je božje?

Stal je sredi izbe in stiskal pesti, kakor da se prepira s svojo senco na steni; nehote mu je kletev ušla čez ustnice... Zavedel se je in se zmedel, kakor da se je preplašil glasu, in se v strahu ozrl okoli sebe. Pogled se mu je uprl v Križanega v kotu, po čigar starinskem lesu se je razlival trepetajoč sij svetlobe. Priklonil se je kakor iz globoke skrušenosti in se pokrižal.

«Gospod, moj Bog!» mu je prišlo iz dna duše. In še dvakrat: «Gospod, moj Bog! Gospod, moj Bog!».

Sédel je. V zvoniku je odbilo tretjo uro...

Koliko časa je tako sedel? Morda le nekaj minut, morda dlje! Nepremičnost, v kateri je bil pozabil celo na tobačnico, ga je znova pomirila. Čemu si toliko trapi dušo? In vendar mu še zmeraj ni dalo miru, duh mu je neutrudno grebel v nove globine. Iskal je novih ugovorov; takih, ki bi ne potekali zgolj iz njegovega verskega čustvovanja. Ni jih bilo težko najti. Čustva, ki bi jih ne znal jasno izraziti; javno izpovedati bi jih tako nikoli ne smel. Vsa leta jih je nosil v sebi in jih skrival, kakor dekle plaho in sramežljivo skriva svojo ljubezen. Kako bi že to imenoval? Zavest narodne posebnosti, ponos rodu, ki je v stoletjih pobledel, a nikoli popolnoma ugasnil. Ustno izročilo, bajke in pesmi; vse, kar se kot sladka melodija dotika srca in duše. V svoji mladosti je bogato črpal iz tega globokega vira. Nepozabni zimski večeri, ko je čepel ob ognjišču, na katerem so tleli kostanjevi in hrastovi panji. Z drhtečim srcem, z odprtimi usti je poslušal zgodbe, ki so se vse nanašale na preteklost te ozke, uboge zemlje. Veličastna podoba burnih, na videz svobodnih dni, ko so njihovi pradedje stali na mejah in branili beneško republiko. Pesmi, ki jih je pela mati, in so se kot nevidna roka iz davnine rahlo, božajoče dotikale duše. Zavedal se je, da je Slovenec. In da je ta uboga, ozka zemlja Slovenija. In za Matajurjem in za Kolovratom? Tam so Avstrijci in Kranjci. Ah! Tako je mislil in čutil kot deček; tako mislijo in čutijo vsi od kraja, tudi njegova mati. Nocoj ta večer je bila zadeta tudi v tisto nedopovedljivo, kar je nosila v srcu in o čemer nikoli ni govorila.

V zvoniku je odbilo četrto uro... Zdrznil se je, dvignil glavo in pogledal v okno. Nad grebeni Kolovrata se je že prikazovala prva zarja. Stara gora bo kmalu zagorela na zlatem ozadju. Mrzlo ga je spreletelo po životu. V mislih se je bil že stokrat do konca odločil, a je zmeraj znova omahnil; visel je kot v precepu.

«Bogu, kar je božjega...». Sama sončna luč, a na dnu so strašile sence. Še v mislih mu je bilo težko priznati, da se plaši posledic. Trenutki šibkosti, ko ga je bilo strah preganjanja in se mu je zasmililo ubogo, staro telo. Da, ako bi bili vsi eno kot pred leti, a niso. Kaj mu je rekel don Jeremija? «Ali bi ne vedel imenovati nobenega imena?». Preletel je v duhu vse vasi v šentlenartski, nadiški in terski dolini. Da, dve, tri imena. Žal, dve, tri imena! Dovolj, da potegnejo omahljivce za seboj... Še ta teden bo morda v marsikateri cerkvi za vedno utihnila slovenska beseda. Ali bo res?

Ob tej misli, ki ga je objela kot vonj poletne noči, se je nasmehnil... Njegovi občutki niso bili več občutki petkulturo in se mu je začela porajati zavest lastnega uboštva najstletnega dečka. Dnevi, ko je začel spoznavati tujo in manjvrednosti. To mu je zagrenilo marsikatero minuto; drobna bolečina mu je trpinčila srce. Takrat je imel le dve drobni slovenski knjigi; neko ljudsko povest in molitvenik v starem tisku. Tretja knjiga, Prešernove Poezije, mu je bila svetlo razodetje. Prebiral je pesem za pesmijo, prodiral v njihovo lepoto; kopnel mu je občutek uboštva in manjvrednosti. «Največ svetà otrokom sliši Slave...». Pojem Slovenije se mu je razširil; novo bogastvo je kot skopuh zaklepal vase; saj bi ga tudi ne smel razdajati. «Predraga Italija, preljubi moj dom...». Bil je razdvojen v svojih čustvih; vse življenje se je zaman trudil, da bi jih spravil v sklad. Tega še nikoli ni tako živo občutil kot v tem trenutku.

O možu, ki je hotel sam gospodinjiti

(Norveška pravljica)

Nekoč je živel mož, ki je bil zmeraj čemeren in nezadovoljen. Njegova žena mu ni koli ni zadosti naredila in ničesar ni prav naredila.

Ob žetvi nekoč je prišel po zno zvečer domov.

Pričel je rohneti in zmerjati, da je bilo že kar neznosno.

Oh, očka, je rekla žena, — nikar ne bodi zmeraj tako hud. Jutri bova zamenjala najino delo. Jaz bom šla z žanjicami na polje, ti boš pa doma gospodinjil.

To je bilo možu po volji. Drugo jutro navsezgodaj je žena vzela srp in šla z žanjicami na polje. Mož pa je ostal doma.

Najprej je hotel umesti surovo maslo. Napolnil je pinjo s smetano in mešal nekaj časa. Nato je postal žejen in je šel v klet, da bi si natočil čašo piva. Potegnil je pipo iz soda in pustil, da je pivo teklo v čašo.

Tedaj pa je zaslišal svinjo, ki je pritekla v kuhinjo. Stekel je s pipo v roki po stopnicah navzgor, urno kar je le mogel, da svinja ne bi prevrnila pinje s smetano.

Pinja je že ležala prevrnje na na tleh in svinja je cmokala po smetani, ki se je razlila. Razjezil se je na vso moč, pozabil na sodček s pivom in je podil svinjo. Ko jo je ujel, je tako krepko zamahnil po nji, da je na mestu obležala.

Tedaj je zagledal pipo v rokah. Stekel je v klet, toda v sodčku ni bilo kapljice piva več.

Šel je in znova napolnil pinjo s smetano in pričel stepati. Kajti hotel je imeti surovo maslo za kosilo. Tedaj se je spomnil na kravo v hlevu, ki je še ni napojil in je gnal na pašo.

Toda bilo je prepozno, da bi jo gnal na pašo. Ker pa je na hišni strehi rasla visoka trava, je hotel položiti de sko s hribca za hišo na streho. Po tej deski bo šla krava, si je mislil.

Toda po kuhinji se je plazil njegov najmlajši sinko. Ker se je kmet bal, da bo prevrnil pinjo, si jo je privezal na hrbet in šel v hlev. Tam je vzel vedro, da bi še napojil kravo, preden jo žene past na streho. Ko pa se je nagnil nad vodnjakom, mu je pinja zdrsnila s hrbta preko glave v globino.

Proti poldnevu je šlo. Ker ni imel sreče s surovim maslom, je hotel skuhati zdrobovo kašo. Napolnil je kotlič z vodo in ga obesil nad ogenj na ognjišču. Tedaj se je spom nil, da krava lahko zdrsne s strehe in si zlomi vrat in noge.

Vzel je vrv, šel na streho in ga privezal kravi okrog vratu. Drugi konec vrvi pa je spustil po dimniku v kuhinjo. Šel je v huhinjo in si privezal vrv okrog noge.

Voda je brbotala v kotličku in moral bi zakuhati zdrob. Takrat pa je krava zdrsnila s strehe in potegnila moža za vrv skozi dimnik. Visel je in ni mogel nikamor, ne navzdol ne navkreber. Krava pa je tudi visela med nebom in zemljo.

Na njivi je žena čakala in čakala, kdaj bo prišel mož in jo poklical h kosilu. Toda moža ni bilo od nikoder. Slednjič se ji je zdelo le predolgo in odšla je z žanjicami proti domu.

Zagledala je kravo viseti med nebom in zemljo. Šla je in s srpom prerezala vrv, da se je krava postavila na vse štiri noge. Mož pa je srečno padel iz dimnika v kuhinjo.

In ko je žena stopila v kuhinjo, je stal na glavi, v zdrobovi kaši.

HLEBEC

To sem menda že kdaj povedal, da v moji mladosti kruha ni bilo na pretek. Nikoli si nisem drznil, da bi si ga sam vzel, moral sem ga prositi. Če sem ga dobil, so bili kosi dokaj tenki, a pogosto se je glasilo: « Tam so suhe hruške ». Ali pa: « Kmalu bo poldan, počakaj na kosilo! ».

Suhih hrušk nikoli nisem zametal, vendar mi je bil ljubši kruh. In stokrat ljubši kot kosilo s kislim zeljem in močnikom. Pogosto sem razmišljal, kako bi prišel do njega.

Včasih se mi je ponudila priložnost, da sem se zatekel k nedolžni zvijači.

Obiskala nas je teta ali strina ali botra in obsedela v izbi. Tedaj so položili pred njo hlebec kruha, da si ga ureže. Urezala si ga je za drobljanec, kot se je spodobilo, in ga med pogovorom počasi grizla.

Tisti hlebec me je bodel v oči. Bil je velik, da je pokrival četrt mize, z razpokano skorjo, bel od moke. Imel je tako moč, da me je potegnil k teti, strini ali botri.

Usedel sem se zraven nje in jo pogledoval v obraz, le zdaj pa zdaj so mi oči ušle tudi na hlebec. Vsaka teta, strina ali botra ni razumela mojih pogledov. Ta ali ona je mislila, da ji na ta način razkazujem svojo ljubezen. «Priden, pobič!» je rekla in me pobožala po laseh. Tej ali oni pa se je le posvetilo, kaj imam za bregom. Tudi maček tako gleda človeka, kadar prosi.

« Ali bi rad kruha? » me je vprašala.

Prikimal sem in plaho pogledal očeta.

In strina ali botra mi je odrezala kruha. Ne samo drobljanec kot sebi, ampak cel kos. Sedel sem v njenem varstvu in ga drobil med zobmi. Pri tem mi ni bilo čisto lahko pri srcu. Pri nas so bili dokaj strogi glede lepega vedenja. In jaz se v tem primeru nisem najlepše vedel. Tega sem se zavedal.

Nekoč, ko sem zmlel svoj kos kruha in je strina odšla, je oče vstal s svojega čevljarskega stolca. Vzel je cel hlebec in mi ga porinil pod nos.

« Na, najej se, da drugič ne boš ljudem zijal v usta », je rekel in zopet sedel.

Razumel sem. To je bil očetov način pouka brez trdih besed. Osramočen sem obsedel pred razpokanim hlebcem. Zdelo se mi je, da se mi škodoželjno reži. Tiho sem se pobral iz hiše.

Poslej nisem več sedel h kaki teti, strini ali botri in jo gledal proseče kot maček. Če me je pogled na hlebec kruha le preveč dražil, sem rajši pobegnil iz izbe in grizel suhe hruške.

FRANCE BEVK

Na svatbi

Sestradani volk Sivec je na lovu srečal oslička Dolgouhca.

«Stoj!» je zarenčal in pokazal zobe, «Lačen sem, pojedel te bom!».

«Nikar, boter Sivec!» je zaprosil Dolgouhec. «To bi ne bilo pametno! Jaz sem star in moje meso ni dobro. Raje pojdi z menoj. V vasi je svatba in svati te čakajo. Boš za starešino. Postregli ti bodo po svatovsko. Pečenih ovnov bo nič koliko!».

«Hm, če je le res?» je podvomil Sivec.

«Res je, res!» je trdil Dolgouhec. «Če ne bo res, me lahko v vasi poješ!».

«Pojdiva» se je odločil Sivec.

In sta šla. Dolgouhec spredaj, Sivec za njim. Ko sta prišla v bližno vasi, je Dolgouhec dejal:

«Veš, boter Sivec, svati te bodo po svatovsko sprejeli. Nekateri z vilami, drugi z lopatami, a tretji s koli in palicami. Tak je običaj. Da se mi ne ustrašiš!».

«Že vem, Dolgouhec, že vem!» je odgovoril Sivec in pogummo zavil za oslom v vas.

«Zdaj pa zatuli, da te bodo slišali!» je dejal osel, ko sta dospela do srede vasi. In volk je zatulil.

Komaj je zatulil, že so vaščani pritekli iz hiš. Ta je vihtel vile, oni lopato, tretji kol, a ostali palice. In prav po svatovsko so pretepli volka Sivca, da je komaj odnesel pete.

INDIJANEC IN KONJ

Nekoč je možak srečal v pustinji Indijanca. Oba sta jezdila konja. Toda Indijančev konj je bil boljši in lepši. Ko je oboroženi možak to videl, je vzel Indijancu lepšega konja in mu pustil svojega. Indijanec je šel za njim. Ko je priše mesto, je stopil k sodniku in rekel:

«Ta možak mi je vzel konja. Hočem, da mi ga vrne».

Sodnik je poklical možaka in ga vprašal, če je zares vzel konja. Možak pa je dejal:

«Konja sem hranil, zato je moj».

Ko je to slišal, sodnik ni vedel, kaj naj napravi, saj Indijanec ni imel dokaza. Že je hotel končati s sojenjem, ko je Indijanec rekel:

«Dokazal bom, da je konj moj».

Snel si je ogrinjalo, pokril z njim glavo svojega konja in rekel sodniku:

«Če ta možak trdi, da je konj njegov in da ga je sam hranil, potem, spoštovani sodnik, naj pove, na katero oko je slep».

«Možak, ki bi rad dokazal, da je konj njegov, je hitro in brez razmišljanja dejal:

«Konj je slep na levo oko».

Tedaj je Indijanec odkril konjevo glavo in rekel:

«Poglej, spoštovani sodnik, da ne ve. Konj sploh ni slep. Le oglej si ga, zdrav je. Možak ga mi je hotel vzeti. Ukaži, naj mi ga vrne!».

Sodnik je spoznal resnico. Uvidel je, da je konj res Indijančev. Zato je ukazal možaku, naj ga vrne. Indijanec je zajahal konja, sodnk pa je nepoštenega možaka kaznoval.

Tako je Indijanec spet imel svojega lepega konja.

Mihec pa zna

Učitelj se je jezil, ker niso znali učenci računati na pamet.

«Ali se vam ne ljubi misliti, ali kaj?» je majal z glavo «Vedno ne boste imeli svinčnika pri roki in papirja v žepu, da bi pismeno računali. Mnogokrat tudi časa ne boste meli za dolgo računanje, ampak boste morali hitro izračunati na pamet. Le poslušajte. Včeraj sem bil na sprehodu. Pa zagledam ribiča, ki je ribe lovil. Ujel je bil že 13 lepih rib. Vprašam ga, koliko hoče zanje. Odgovori mi, da po 15 lir za komad. Koliko je to skupaj, pa ni vedel. No, vidite, če bi jaz ne znal hitro izračunati na pamet, koliko znese vse skupaj, bi ga lahko ogoljufal, ali pa bi mu preveč plačal. No, zdaj pa vi premislite, kako bi plačali ribe».

Nihče se ni oglasi, vsi so bili tiho in se v zadregi spogledovali.

«Kaj res nihče ne zna?» se je hudoval učitelj.

Pa se oglasi Mihec iz zadnje klopi.

«No, Mihec, pa povej sošolcem, kako bi ti plačal ribe?» se je razveselil učitelj.

«Vsako posebej!» se je odrezal Mihec.

49. Tibetanski jaki, lepe in močne živali, so začudeno gledali nenavadna človeka, ki sta bežala k njim. Stric se je s tako silo zavihtel jaku na hrbet, da je žival prestrašeno zamukala. Že je jezdil tudi Matiček. Jaka sta bila spočita in urna. Stričev se je najprej branil težkega jezdeca, toda ko je pridirjal še Matiček, se je pridružil njegovi živali in ubrala sta jo v skok čez drn in strn. Druge živali so se razbežale. Bil pa je tudi že zadnji čas. Služabniki, lame in vsem na čelu edini tibetanski general so se že bližali potnikoma.

50. Matiček in njegov striček sta v skoku jezdila po ravnini, nato sta ob gozdu zavila v velikem loku proti mestnemu obzidju. Ko se je Matiček ozrl, je tako zavpil, da bi bil stric od strahu skoro padel z živali. Iz gozda je pridrvela velika, kosmata gorska opica. Ko so jo zasledovalci zagledali, so se prestrašeni obrnili in zbežali nazaj v mesto. Stric je že mislil, da sta rešena, kar se je opica nenadoma obrnila in v dolgih skokih tekla za njima. Matiček je v bližini zagledal letalo. «Stric, hitro v letalo, sicer naju bo konec!».

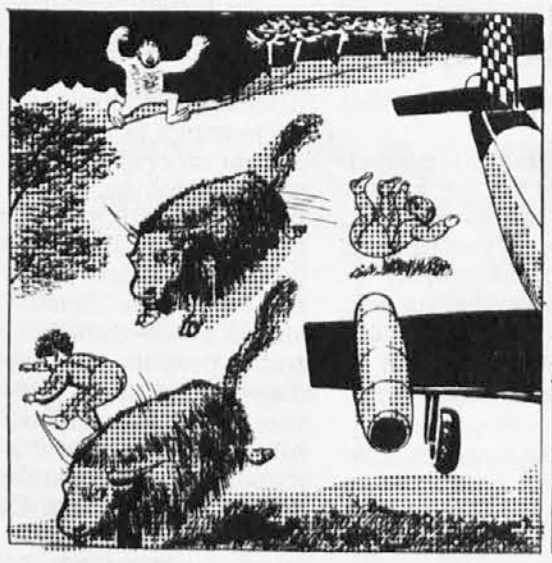

51. S težavo sta veliki živali usmerila proti letalu. Na vso moč sta ju priganjala. Jaka sta dirjala, toda v bližini letala ju jezdeca nikakor nista mogla ustaviti. Morala sta spretno skočiti z bežeče živali. Skotalila sta se po tleh. A že sta bila zopet na nogah. Do letala je bilo le še nekaj skokov. Za njima je rjovela velika opica. Lasje so se jima ježili in tekla sta, kar sta mogla. Stric je stokal: «Joj, taka dirka! Tega ne morem vzdržati!».

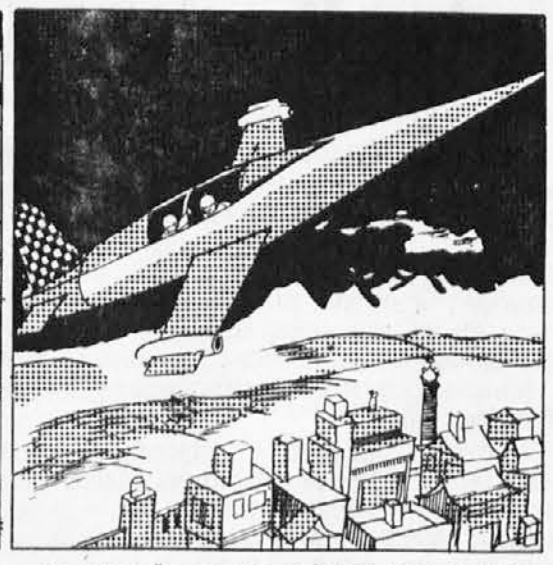

52. Hop! Že sta bila v letalu. Stric je hitro pregledal pilotsko kabino in ugotovil, da je bilo v njej vse v redu. Že je pognal motor. Letalo se je streslo, zdrselo po mehki travi in se dvignilo v zrak. Opica je razočarana strmela v svetlo ptico.

Matiček se je sklonil skoz okno in orjaški živali pomahal z roko. Stric je še nekajkrat zaokrožil nad mestom in nato zadovoljen rekel: «Pa so le dobri ljudje ti Tibetanci. Kako lepo so nama pripravili letalo za start». Prebivalci Lase so radovedno strmeli v zrak.